

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ ГАРМОНІЗАЦІЇ

Мурашко І. С.

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

за спеціальністю 081 – Право

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Манько Д. Г.

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Інтеграційні та глобалізаційні процеси мають вагомий вплив на розвиток та видозміну правовідносин, як в середині держав, так і на міжнародному рівні. Глобалізація передбачає посилення співпраці між різними державами та союзами у різних сферах життя, таких як економіка, культура, технології, торгівля, поширення ідей та цінностей. Межі між країнами стають менш помітними, а взаємозв'язки стають все більш глибокими. Цей процес відображає суттєві зміни в сучасному світі, які потребують регулювання на законодавчому рівні.

В результаті глобалізації перед державами постає все більше викликів, зокрема пов'язаних з необхідністю проведення гармонізації законодавства. Сам термін «гармонізація» має грецьке походження – «Harmonia» та означає злагодженість, сполучення, зв'язок, рівновага, порядок.

Гармонізація законодавства передбачає узгодження або забезпечення взаємної відповідності, сумісності, впровадження єдиних стандартів, принципів у національні законодавства країн. Основною метою проведення гармонізації є створення єдиної правової системи, забезпечення правової відповідності між різними юрисдикціями, підвищення ефективності та прозорості, зменшення бюрократії та створення прогнозованого правового середовища. Внаслідок гармонізації створюються умови для забезпечення вільного руху товарів, осіб, послуг та капіталів між державами.

В юридичній літературі під гармонізацією розуміють «процес спільного, скоординованого розвитку положень національних законодавств, усунення наявних між ними суперечностей і формування мінімальних правових стандартів шляхом встановлення спільних правових принципів» [1, с. 36], «один з методів правової інтеграції, суть якої полягає

в перетворенні правових норм шляхом приведення їх до єдиного знаменника» [2, с. 155].

Н. Малишева, вважає, що гармонізація, заявлена як цільова настанова правотворчого процесу, повинна «вмикати» певні механізми отримання найвищого ступеня узгодженості та сумісності систем, які гармонізуються [3, с. 88].

Одним з елементів гармонізації законодавства є податкова гармонізація, яка є необхідною умовою для економічної інтеграції країн. Цей процес розглядається як стратегічний механізм співпраці між країнами з метою узгодження податкових систем.

Податкова гармонізація передбачає впровадження в національне податкове законодавство актів, що мають обов'язковий характер для всіх держав учасників гармонізації, якими встановлюються однакові вимоги до визначення елементів податків окремими державами, створюються загальні принципи, стандарти і правила, встановлюються механізми контролю за дотриманням спільних правил у сфері оподаткування. За результатами податкової гармонізації національні правові системи держав значно зближуються, створюються схожі умови функціонування податкової системи в різних країнах.

Однак цей процес не передбачає створення абсолютно однакових податкових актів у всіх державах-учасниках. Кожна держава залишає за собою свій податковий суверенітет і здатність встановлювати власні податкові ставки, правила та процедури відповідно до внутрішньої політики та економічних інтересів. Такий підхід дозволяє забезпечити гнучкість в системі оподаткування кожної держави, зберігаючи при цьому спільні принципи та стандарти, які сприяють спільному функціонуванню та координації в союзному податковому середовищі.

Поряд з терміном гармонізація також використовується термін й уніфікація податкового законодавства. Ці поняття є схожими, але не однаковими. Хоча існують підходи, які розглядають уніфікацію, як одну із складових процесу гармонізації. Під час гармонізації відбувається зближення права та законодавства, усунення суперечностей, колізій, а під час уніфікації відбувається впровадження єдиних норм до різних національних правових систем [4, с. 51].

Невід'ємним елементом податкової гармонізації є імплементація, яка передбачає визнання та дотримання державою міжнародних норм шляхом впровадження їх у національне законодавство. В свою чергу імплементація може здійснюватись двома шляхами: рецепція або адаптація. Рецепція передбачає впровадження точного формулювання міжнародного акту, тоді як адаптація передбачає впровадження міжнародних норм, з урахуванням національних особливостей законодавства, культури тощо.

Станом на сьогодні немає жодного прикладу проведення повної гармонізації та уніфікації оподаткування двох або більше держав. Це пов'язано з наявними політичними, економічними та соціальними перешкодами. Політичними перешкодами є відсутність бажання держав поступатись частиною податкового суверенітету. Економічними перешкодами є відмінності в рівнях розвитку держав, а також відмінності у національних податкових системах, що сформувались внаслідок різних історичних традицій тощо. Соціальними перешкодами є наявність різних систем соціального забезпечення країн та відмінностями в проведенні соціальної політики.

Зазвичай, необхідністю проведення податкової гармонізації є створення або входження держав до економічних блоків, союзів в рамках яких узгоджується податкове законодавство на різних рівнях інтеграції. Прикладом такого міждержавного утворення є Європейський союз, який включає в себе 27 держав-членів.

В 2014 році Україна стала повноцінним учасником податкової гармонізації, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

Так, статтею 353 Глави 4 Угоди передбачається, що поступове наближення до структури оподаткування, визначеної у *acquis* ЄС, здійснюється відповідно до Додатка XXVIII до цієї Угоди [6, ст. 353].

Особливістю гармонізації податкового законодавства України та Європейського Союзу є те, що вона має односторонній характер. Україна взяла на себе зобов'язання з приведення свого податкового законодавства до законодавства ЄС, однак останній таких зобов'язань на себе не взяв. Зазначене перш за все спрямовано на врахування та запозичення Україною позитивного досвіду інших країн. Таким чином, можна виокремити два види гармонізації податкового законодавства: одностороння та багатостороння гармонізації. В другому випадку відбувається пошук компромісів між двома або більше сторонами та запроваджуються зміни одночасно до законодавства усіх держав учасників гармонізації.

Відповідно до статті 114 Угоди Сторони визнають важливість адаптації чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Україна забезпечує, щоб існуючі закони та майбутнє законодавство поступово досягли сумісності з *acquis* ЄС [6, ст. 114]. Так, відповідно до умов Угоди, українське законодавство повинно пройти процедуру гармонізації податкового законодавства шляхом проведення адаптації. Адаптація податкового законодавства передбачає проведення реформування податкової системи України з метою приведення у відповідність із законодавством ЄС принципів та основних засад функціонування податкової системи, з урахуванням національних особливостей існуючої системи.

Наразі в середині Європейського Союзу було проведено гармонізацію наступних основних податків: податок на додану вартість, акцизний податок, частково податок на прибуток підприємств. Задля повноцінного вступу до Європейського Союзу шлях гармонізації податкового законодавства потрібно буде пройти й Україні.

Відтак, податкова гармонізація є складним, багатограним та тривалим процесом, який вимагає спільних зусиль та взаєморозуміння між країнами. Податкова гармонізація відбувається шляхом проведення уніфікації, імплементації, адаптації, рецепції національного законодавства. Метою її проведення є досягнення спільних цілей економічного зростання, створення привабливого інвестиційного клімату шляхом зменшення податкових ризиків для іноземних інвесторів, сприянню інтеграції між країнами.

Література:

1. Яковюк І. Адаптація і гармонізація законодавства в умовах інтеграції: проблема співвідношення. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 4. С. 29–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_4_5
2. Подорожна Т. С. Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 2018. С. 155.
3. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом : матеріали наук.-практ. конф. К., 1998. С. 88.
4. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії : [монографія] / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В. Куц М. О. та ін.]. К. : Алерта, 2012. С. 51.
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27 черв. 2014 р. *Офіц. вісн. України*. 2014. № 75, ч. 1. С. 114.